

Information 21. oktober 1999

Nordisk fortællekunst i Italien

Af Ivan Ž. Sørensen

»Hvorfor i alverden skulle man læse islandsk litteratur?« blev en islandsk forfatter engang spurgt »– sådan et lille sprogområde. Hvor mange indbyggere er der egentlig i Reykjavik?« »Der er lige så mange indbyggere i Reykjavik«, svarede den islandske forfatter, »som der var i Firenze på Dantes tid«.

Med små anekdoter af denne art tog den islandske forfatter Einar Mar Gudmundsson kegle hos det italienske publikum, da han i lørdags modtog den litterære pris »Giuseppe Acerbi« i den lille by Castel Goffredo, lidt syd for Garda-søen.

Hvert år udvælger en pris-kommission et land eller et geografisk område, hvorfra man indstiller en række romaner (som allerede er oversat til italiensk) til prisen, og i år handlede det så om Norden. Foruden Gudmundssons »Universets engle« var Kerstin Ekmanns »Hændelser ved vand«, Erik Fosnes Hansens »Salme ved rejsens slutning« og Michael Larsens »Uden sikker viden« indstillet. Ved en festlighed i sommers valgte en gruppe på 70 læsere fra Mantova-provinsen vinderen, eller rettere vinderne, for Gudmundsson og Ekman fik lige mange stemmer.

Kerstin Ekman var forhindret i at møde frem til prismodtagelsen, så Prof. Margherita Lokrantz fra Milanos universitet modtog prisen på hendes vegne. Gudmundsson var således ene om at præsentere sit forfatterskab og repræsentere den nordiske litteratur. Han havde et hårdt program med besøg på skoler og gymnasier, han snakkede om og signerede sin bog i en boghandel i Mantova, var til reception i det prangende palads hos prefekten for Mantova-provinsen, blev vist rundt på en af strømpefabrikkerne – for det er strømpeproduktionen der har gjort Castel Goffredo til en rig og kulturelt levende kommune.

Med sin firkantede statur, sit skæve smil og en drævende tale lagde han publikum for sine fødder. Påpegede med let selvvironisk nationalbevidsthed at islandsk er Nordens latin (i Italien er der for tiden en heftig diskussion om hvorvidt der fortsat skal undervises i latin i skolerne), og fik i det hele taget placeret Island på italienernes landkort. Øjnene på de italienske skolebørn stod stive i deres hoveder, når Gudmundsson med små makabre eksempler fremhævede den særegne saga-stil: Den brave viking der lige inden han falder død om trækker spyddet ud af sin egen mave, kikker på spydbladet og konstaterer at »kongen beværtede os vel!«. Og så en pause, så tilhørerne lige kan få lov at smage på replikken.

Indflydelsen fra saga-litteraturen er umiskendelig i Gudmundssons egen skrivemåde: det vigtige er nok så meget det der står mellem linierne – og det der fascinerede italienerne ved hans fremtræden var måske også hans korte, markante svar på spørgsmål, pauserne og eftertænksomheden i hans tale, så ganske ulig italienernes florumvundne retorik.

De italienske læsere var velforberejdede til mødet med Gudmundsson, mange havde ligefrem forelsket sig i enkelte lyriske passager fra »Universets engle«, en kvinde havde understreget en bestemt linie og påtænkte at skrive den på sine julekort: »Hvis alle er onde imod en, har man ingen at være god imod.« En anden havde fundet en passage der gav ham hele nøglen til bogens tema om normalitet og afvigelse og bad Gudmundsson om at uddybe stedet: »En neger er en neger,« svarede forfatteren med en henvisning til Karl Marx, »men under visse omstændigheder bliver negeren en slave.«

Gudmundsson gav eksempler på at han også er lyriker, bl.a. læste han op fra digtet »Homer i Reykjavik«. Og hvilken oplæsning! Langsomt og accentueret lod han bogstavrimene runge i

rådhusalen i Castel Goffredo, det var som havde vi foran os selvste den Egil Skallagrimson, som Gudmundsson til stadighed henviste til.

En regntung eftermiddag, / på et skib fra en vidtberejst drøm, / ankom historiefortælleren Homer til Reykjavik. / Han spadserede op fra kajen / og tog en taxa der kørte ham / ad regngrå gader / hvor triste huse gled forbi. // Da de holdt ved et kryds / lænede historiefortælleren Homer sig / frem mod Chaufføren og sagde: / »Hvordan kan man forestille sig / at der her i denne regngrå ensformighed / bor et folk der fortæller historier?« / »Det er netop grunden,« svarede Chaufføren, / »man længes aldrig så meget / efter at høre en god historie / som når dråberne hamrer mod ruderne.« (Her i Erik Skyum-Nielsens oversættelse).

Gudmundsson læste digtet op på engelsk, det er ikke oversat til italiensk – så det var hans hensigt blot at lade lyden hænge og sitre i luften. Men en professor fra Rom blev så aldeles fascineret at han rejste sig og på stedet gav en nok så iøjefaldende oversættelse, så alle de tilstedeværende kunne få mulighed for at dele hans begejstring – også hvad indholdet angik. Efter seancen blev der fra en bod solgt nordiske bøger på rådhuspladsen. Og her rejste der sig et folkekrav om at kommunen snarest måtte besørge en udgivelse af »Homer i Reykjavik« på italiensk. En så usentimental digtning var de ikke vant til.

Det var så afgjort Island der med Gudmundsson var kommet til Italien. Men der blev under hans ophold også lejlighed til mere bredt at slå et slag for nordisk fortællekunst. Der er stor lydhørhed for det nordiske i Italien – især når vi hver især taler mindre om os selv og mere om vores fællespræg, for det er sådan italienerne opfatter os.

En aktuel tendens i en nordisk forståelse af fortællingens betydning kunne indkredses med norske Jan Kjærstads ord: »Ethvert menneske (er) vel i lige så høj grad en ansamling af historier som af molekyler. Jeg er blandt andet, hvad jeg har læst op gennem årene... Måske består livet i at samle på historier... hvis man sætter dem sammen på en ny måde, så får man muligvis et andet liv.« Eller med andre ord – og lidt sat på spidsen: Hvad er bedrevidenhed, intolerance, chauvinisme, fundamentalisme osv. andet end mangel på (kendskab til de andres) historier?

Det var et synspunkt, som castel goffredianerne tog til sig, og det falder i tråd med hele princippet bag »Giuseppe Acerbi«-prisen, der som motto har: Kendskab til og forståelse mellem folkene gennem skønlitteratur. En stadig horisontudvidelse, hvert år nye historier fra et nyt sted i verden – for at skabe et stadigt rigere liv.